

**Кому потрібен
національний
природний парк
«Дністровський каньйон»**

**і хто боїться його
створення ?**

10 запитань і відповідей

Видано за підтримки неурядової організації
Global Greengrants Fund (США)
на підставі ст. 4 Конституції України,
ст. 20 Закону України «Про об'єднання громадян»,
ст. 9 „Про інформацію”,
в рамках всеукраїнської громадянської кампанії
„Дністровська екологічна хвиля”,
підтриманої представниками 39 громадських організацій
з 15 областей України та м. Києва

Автор та упорядник Олександр Степаненко
„Екологічно-гуманітарне об'єднання Зелений Світ”
А/С № 12 головна пошта м. Чортків Тернопільська область 48500
www.greenworld.org.ua
gr.world@gmail.com

1. З якою метою в Україні створюється Національний природний парк "Дністровський каньйон"?

Національні природні парки виконують такі основні завдання:

- * збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів;
- * створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів;
- * проведення наукових досліджень природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розробка наукових рекомендацій з питань охорони довкілля та ефективного використання природних ресурсів;
- * проведення екологічної освітньо-виховної роботи¹.

Уже з назви - "національний" - зрозуміло, що йдеться про збереження коштовної спадщини усього українського народу! Це унікальні природні ландшафти Подністров'я, різноманіття рослинних і тваринних видів, багато з яких віднесено до Червоної книги України, це сотні водних та геологічних об'єктів, яким в Україні немає аналогів. Адже долини Дністра та його приток являють собою справжній природний музей під відкритим небом!

Поряд з природними об'єктами на території парку буде вивчатися, охоронятися та відроджуватися історико-культурна спадщина краю: пам'ятки археології, історії, архітектури, меморіальні місця, музеї, зразки художньої творчості.

Одним з чільних напрямків роботи національного природного парку стане сприяння розвитку організованого туризму (зокрема - водного, спелеологічного, пізнавально-історичного, релігійного), відпочинку у сільських садибах, санаторно-курортної справи, інших екологічно дружніх видів господарської діяльності. Діяльність парку дасть можливість зберегти першооснову для розвитку туризму - найкращі зразки природної та історико-культурної спадщини краю.

Попри все Подністров'я все ще має шанс зберегтися і розвиватися саме у такій якості - як регіон з доброю перспективою розвитку туризму, відпочинку та оздоровлення. Благодатні природні умови та неповторна краса цього краю віддавна приваблювали гостей. Сучасній людині, стомленій метушнею та одноманітністю міського життя, спілкування з природою необхідне не менш, аніж хліб насущний..

¹ Закон України „Про природно-заповідний фонд”, ст. 20

Згадаймо - ще на початку минулого століття південь Тернопілля мав славу центру туристичної та відпочинкової діяльності. У мальовничій дністровій долині з давніх давен будувала літні палаци шляхта. Заліщицький курорт щороку приваблював тисячі відпочивальників зі Львова, Кракова, Варшави, Відня. Практично у кожному селі діяли невеличкі туристичні осередки. Немало туристичних та оздоровчих закладів, дитячих таборів відпочинку було створено у нашому краї у радянський період. На жаль, нині туристична та рекреаційна діяльність на Подністров'ї переживає не найкращий свій час.

Озирнімося довкола: нам на півдні Тернопілля є чим пишатися, є що показати гостям! Якщо не ми сьогодні збережемо цю дорогоцінну спадщину, то хто?

2. Чому українська держава повинна бути зацікавлена у створенні національного парку?

Конституція України визначає людське життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю. У нездоровому та виснаженому природному середовищі в принципі не може бути здорового та безпечного життя. Оскільки наша держава виступає гарантом екологічної безпеки своїх громадян, вона повинна дбати про збереження здорового, якісного довкілля - у тому числі заповідаючи найкращі його зразки для нинішнього і прийдешніх поколінь.

Більшість регіонів України нині перебуває у стані екологічної кризи. Навіть в умовах спаду виробництва зростають рівні техногенного навантаження на довкілля, що в кілька разів перевищують показники розвинених країн.

Середня тривалість життя в Україні становить 66 років (для порівняння: у Швеції – 80, у Польщі – 74 роки). Здебільшого така ситуація зумовлена соціальними та екологічними причинами, зокрема - забрудненням довкілля.

В Україні залишається все менше регіонів, де можна організувати якісний відпочинок та оздоровлення людей, вирощувати екологічно-чисті продукти харчування, отримувати у достатній кількості чисту питну воду, розвивати активний туризм.

Дністер та його притоки є джерелом життя більш для 10 мільйонів мешканців України й Молдови, постачаючи питною водою такі міста, як Івано-Франківськ, Чернівці, Одеса, Кишинів, Тирасполь, Бендери та інші. Якість цієї води далеко не завжди відповідає екологічним та гігієнічним стандартам. Але вчені-екологи доводять, що найкращим водним фільтром є непорушена екосистема. Більш того, для збереження

здорового довкілля на певній території необхідно, аби частка непорушених природних земель на ній становила не менше 30 - 35%.

Землі з особливим режимом охорони, де частково збереглися природні екосистеми, складають лишень близько 4 % території України. Причому у більшості природно-заповідних об'єктів місцевого значення (заказники, пам'ятки природи тощо) охоронний режим не дотримується. В той же час частка охоронюваних земель в країнах Західної Європи та США складає від 10 до 25% і продовжує зростати. Переважають саме національні природні парки - великі території, що окрім охорони природи виконують багато суспільно корисних функцій. Їх створюють навіть у містах.

Дністровський басейн за останні десятиліття зазнав значних неприродних змін. Особливо знизилася спроможність Дністра до самоочищення на підтримання сталого водного режиму після проведення меліорації річкових долин, будівництва Дністровського гідровузла та збільшення обсягів лісових рубок у Прикарпатті.

З іншого боку - однією з стратегічних цілей України є інтеграція до Європейського Союзу. Ця мета стане реальністю лише тоді, коли Україна досягне європейських стандартів в усіх сферах життя - у тому числі в екологічній політиці. Ті, хто бував у країнах Євросоюзу, знає, наскільки велику увагу там приділяють збереженню довкілля.

Басейн Дністра простягся на території 3-х держав: України, Польщі та Молдови. Питання збереження його екосистем, як транскордонної ріки, регулюються кількома міжнародними конвенціями, ратифікованими Україною. Ці конвенції серед іншого передбачають пріоритетний розвиток у дністровському регіоні природно-заповідної справи.

Для створення НПП "Дністровський каньйон" існують вагомні правові підстави. Парк повинен бути створений відповідно до закону "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки", цілої низки указів Президента², численних рішень Тернопільської обласної ради та облдержадміністрації.

Обґрунтованість цих владних рішень ніхто в Україні не намагається поставити під сумнів. Місцевій владі належить лише демонструвати відповідальну державницьку позицію, сумлінно виконуючи їх.

² Укази Президента України: від 19.03.94 р. «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій», від 23.05.05 р. «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні», від 27. 08. 08 р. № 774 «Про невідкладні заходи щодо розширення мережі національних природних парків», від 10.09.08 р. № 826 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19.07.08 року «Про реалізацію органами виконавчої влади заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації природного характеру в зонах надзвичайної екологічної ситуації в окремих місцевостях Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей», від 14.08.09 р. № 611 „Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні”.

3. Що представлятиме собою майбутній парк?

Національні природні парки (НПП) є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність³.

Головною особливістю національних природних парків є максимально можливе поєднання природоохоронної діяльності з туристичною та господарською. Власне цим парки відрізняються від природних та біосферних заповідників, де будь-яка господарська діяльність неможлива.

З огляду на це у межах національного природного парку виділяються чотири функціональні зони:

* заповідна зона - призначена для збереження та відновлення найбільш цінних природних комплексів, що складатиме лише кілька процентів від загальної площі парку;

* зона регульованої рекреації - територія, в межах якої створюються умови для короткострокового перебування, відпочинку та оздоровлення відвідувачів парку;

* зона стаціонарної рекреації - призначена для розміщення готелів, кемпінгів, баз відпочинку, санаторіїв, дитячих таборів, садиб „зеленого туризму”, інших об'єктів обслуговування відвідувачів парку;

* господарська зона - сюди відносяться населені пункти, землі, на яких здійснюється господарська діяльність (у сільському, лісовому, комунальному господарстві, торгівлі тощо) але з додержанням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища⁴.

Діяльність парку фінансуватиметься з державного бюджету України. Як відомо, саме дефіцит коштів обласного бюджету з року в рік не дозволяв Тернопільщині активно розвивати природно-заповідну справу.

Національний природний парк – далеко не „парк” у звичному значенні цього слова. Це складне багатофункціональне утворення. Простіше кажучи - йдеться про створення потужної державної установи, віддалено схожої на знайомі нам держлісгоспи, але покликаної реалізовувати значно більш багатогранні функції: від наближеного до природи лісового та сільського господарства - до збереження природних територій, рекреаційної, наукової діяльності та екологічної просвіти.

³ Закон України „Про природно-заповідний фонд України”, ст. 20.

⁴ Закон України „Про природно-заповідний фонд України”, ст. 10, 14.

НПП „Дністровський каньйон” повинен бути створений на площі близько 12 тисяч гектарів - у Борщівському, Буцацькому, Заліщицькому та Монастириському районах. У тому числі - близько 7 тисяч га. лісових угідь, що передають йому Буцацький та Чортківський держлісгоспи.

Для порівняння - наші сусіди, хмельничани, створили НПП "Подільські Товтри" на площі 261 тисяча га., що складає 12% території області! У Івано-Франківській області окрім кількох біосферних та природних заповідників працює три національних парки: "Галицький", "Гуцульщина" та "Карпатський"! Чому Тернопілля і тут пасе задніх?!

4. Хто і чому боїться створення національного природного парку на Дністрі?

Нині можна вести мову про системну протидію процесові утворення НПП "Дністровський каньйон" з боку корумпованих кіл, зацікавлених у тіньовій приватизації унікальних земель дністровського краю та пограбуванні його природних ресурсів.

Противники створення парку поширюють вигадки про можливість заборони його адміністрацією: випасання худоби, відвідувань лісу, збору грибів та ягід, проходу берегом річки, купання у ній, любительської риболовлі, використання річкової води для господарських потреб тощо. Людей лякають тим, що парк зазіхатиме на землі, передані селянам у приватну власність, що створення парку ізолює села від світу, стримуватиме підприємницьку активність, дозволить панувати на їхній землі "київським чиновникам". Такі інсинуації переслідують одну мету - спекулюючи на необізнаності людей, маскуючись начебто негативною "думкою громад", зберігати стихію безгосподарності, браконьєрства, "тіньового" збагачення на землях, надрах, лісових ресурсах Подністров'я.

Вигадки опонентів заповідної справи не мають нічого спільного з реальністю. Адже Конституцією та законами України гарантовано права громадян на безоплатне загальне користування природними ресурсами в межах парку згідно з чинним природоохоронним законодавством. Лише господарська діяльність на таких землях здійснюється на засадах сталого, екологічно збалансованого та безпечного розвитку.

Після створення НПП, у господарській та рекреаційній зоні парку – а це переважна частина його території - практично без змін залишиться порядок:

- загального використання рослинного світу в господарських, рекреаційних, оздоровчих, культурно-освітніх та виховних цілях: тобто для випасання худоби на пасовищах, сінокосіння, заготівлі лікарської і технічної сировини, квітів, ягід, плодів, грибів, горіхів (за винятком видів, внесених до Червоної книги України та регіональних

переліків рідкісних та зникаючих рослин), передбачене ст. 9 Закону України "Про рослинний світ", ст. 66 Лісового кодексу України;

- загального водокористування для задоволення потреб громадян, передбаченого ст. 47 Водного кодексу України (тобто купання, плавання на човнах, водопій тварин, забір води з ріки без застосування технічних споруд), а також любительське спортивне рибальство;

Тобто і для приватних господарів, і для підприємств не зміняться умови забору води з річок для господарських потреб, у т.ч. поливу городів та теплиць, на умовах спеціального використання природних ресурсів. Тобто порядок, що існує нині, буде існувати в майбутньому незалежно від створення НПП.

Зауважмо, що частина земель буде включена до складу НПП без вилучення у нинішніх власників та землекористувачів: місцевих громад, юридичних осіб та приватних власників. В першу чергу це стосується земель в межах населених пунктів. Поза сумнівом, земельні ділянки, надані громадянам у власність для ведення особистого селянського господарства залишаться у їхній власності. Гарантією незворотності цього процесу є прискорене оформлення Державних актів на право власності на землю, яке здійснюється нині Урядом.

Відведення земель паркові з вилученням у нинішніх власників та користувачів стосується цінних з природоохоронної точки зору земель комунальної та державної форми власності. Переважно це землі за межами населених пунктів.

Звісно, діяльність парку створить певні обмеження для діяльності у лісовому господарстві, розробці надр, будівництві. Але ці обмеження стосуватимуться заповідної зони, меншою мірою – рекреаційної.

Але одне обмеження, яке здійснить парк, насправді лякає його „тіньових” противників: землі парку неможливо буде приватизувати! Цю вимогу сільські ради можуть додатково закріпити рішеннями своїх сесій при погодженні питань про відведення земельних ділянок до НПП: „передається з умовою неможливості приватизації”! Хто не вірить в це, подивіться статтю 4 Закону України „Про природно-заповідний фонд України”: „землі та інші природні ресурси, надані національним природним паркам, є власністю Українського народу».

Це нині землі місцевих громад не захищені від зазіхань багатіїв та можновладців: з’явиться в когось з них бажання, і він знайде засіб, як захопити ділянку берега (чи будь-яку іншу), і до води (лісу, лугу) ви вже не вийдете. Парк захистить вас від таких зазіхань.

Отже, створення парку не становить жодних загроз для тих людей, які хотіли б господарювати чесно та відповідально: перед законом, власним сумлінням та нашими нащадками.

5. Чому не можна зволікати із створенням парку?

Непослідовність влади та відсутність ефективного господаря багатьох земель призвели до того, що природна спадщина краю як ніколи швидко руйнується та розкрадається.

Справді критична ситуація склалася з колишніми колгоспними лісами. Місцеві ради через відсутність виконавчих структур не можуть налагодити у них нормальне ведення лісового господарства, запобігти протизаконним рубкам. Таких, абсолютно безгосподарних лісів у Борщівському районі - 208,4 гектари, Буцацькому - 257,9, Заліщицькому - 279,5, Монастириському - 107,2. Передача цих лісів паркові могла б вирішити проблему пошуку ефективного лісокористувача. Але чомусь можновладці опираються процесові передачі залишків колгоспних лісів до національного парку. Комусь все ще потрібен цей стан безладу та безгосподарності – та в результаті ліси опиняються перед загрозою повного знищення.

Так протягом 2005 - 2006 років по-зłodійськи вирубано лісове урочище "Стінка" на землях запасу Вільховецької сільської ради Борщівського району, включене до РЛП "Дністровський каньйон". Перевіркою лісової інспекції у 2006 році тут виявлено самовільні рубки на 150 га лісових площ, з яких біля 15 га зрубано суцільно. Лише рубками 2006 року державі заподіяно шкоду на суму півтора мільйона гривень! Винних у цьому злочині не знайдено. Чи не тому, що лісові злодії мають високих покровителів, а місцеві громади неспроможні захистити свою власність та по-господарськи розпорядитися нею?

Впродовж багатьох років існує проблема охорони земель державного водного фонду, також наразі безгосподарних. Національному парку, як єдиній державній структурі, через яку можуть бути залучені кошти Держбюджету на здійснення берегоукріплення та інших природоохоронних заходів, необхідно негайно передати у постійне користування ці землі: прибережні захисні смуги Дністра та його приток, дністровські "стілки", долини річок та потоків, кам'яністі землі тощо. Загалом вони непридатні для забудови і будь-якого господарського використання. В той же час неоцінено великою є роль таких земель у забезпеченні здорового екологічного балансу річкових долин, чистоти вод, стабільності русел. На таких важкодоступних берегах річок зазвичай і зосереджено багатство рослинного і тваринного світу Дністровського

каньйону. Таких ділянок у чотирьох районах - 3586,7 га (це майже 27 відсотків від проекрованої площі парку!). Що заважає передати їх паркові?! Тим більш, що фактів, котрі свідчать про неспроможність місцевої влади самотужки забезпечити дотримання на цих землях природоохоронного законодавства - більш ніж достатньо. Тут і протизаконний видобуток будівельних матеріалів, і засмічування, і рубки...

Про випадки самовільного забору річкового каменю, гравію та піску на території РЛП "Дністровський каньйон" у Бучацькому, Заліщицькому та Монастирському районах систематично повідомляє Держекоінспекція. За результатами перевірок, проведених поблизу с. Горигляди Монастирського району, с. Возилів та Губин Бучацького району, у 2008 році передано до суду протоколи про правопорушення на 16 громадян. Найбільшого руйнівного впливу русло Дністра зазнало в межах Добрівлянської сільської ради Заліщицького району, де приватний підприємець Андрусик В. Д. видобув та продав річкового гравію загальним об'ємом більше 800 кубометрів. Сума завданих ним збитків склала більше 160 тисяч гривень. Матеріали перевірки передано в Тернопільську міжрайонну природоохоронну прокуратуру. Порушено кримінальну справу за ст. 240 Кримінального Кодексу.

Смуток і сором викликає стан збереження багатьох історичних пам'яток: дерев'яних церков, костелів, синагог, замків, палаців, історичних цвинтарів. Щороку зазнають розорювання або пограбування "чорними археологами" численні археологічні пам'ятки краю.

Гостро оголилися глибокі проблеми в екологічній політиці під час дністровського паводку 23-28 липня 2008 року. Нема сумніву, що його катастрофічні наслідки безпосередньо пов'язані з людською діяльністю, а саме - з тривалою нераціональною практикою природокористування: у лісовому, сільському, водному господарстві, плануванні та забудові населених пунктів, розробці копалин просто у долині та руслі ріки тощо.

Чільним напрямком стратегії зменшення загроз чергових паводків повинні бути системні заходи, спрямовані на поступове наближення екосистем до природного стану: відновлення регулюючих властивостей лісових, водно-болотяних та лучних угідь, дотримання режиму прибережних смуг, припинення порушень природоохоронного законодавства, створення нових та розширення існуючих заповідних територій.

Хто ще, як не потужна державна структура, може реалізувати настільки масштабні завдання?

6. Які переваги можуть отримати місцеві громади від діяльності національного природного парку ?

Національний парк зможе надавати допомогу селянам у розвитку екологічно дружніх видів господарської діяльності: "зеленого туризму", органічного землеробства, ягідництва, вирощування лікарських, медоносних, декоративних рослин, традиційного тваринництва, зокрема: конярства, вівчарства, бджільництва, риборозведення, сприяти відродженню національних художніх промислів тощо. Робота з'явиться для багатьох людей - у аграрних та лісогосподарських підприємствах, у готелях, санаторіях, базах відпочинку, туристичних фірмах, на транспорті, у закладах харчування.

Приклади такої діяльності вже нині є у національних парках сусідніх з нами областей. Наприклад, НПП "Гуцульщина" реалізує проект розведення коней гуцульської породи із залученням до нього приватних господарів краю, займається селекцією та поширенням нових сортів ягід, що мають лікувальні властивості, підтримує проведення національно-культурних заходів: традиційних свят, фольклорних фестивалів, художніх виставок, ярмарків тощо. На території НПП „Подільські Товтри” успішно діє біля 70 санаторіїв та баз відпочинку, найвідоміші з яких, у Сатанові, успішно конкурують із знаменитими Трускавцем та Моршином.

Колектив парку сприятиме краєзнавчим дослідженням та екологічному інформуванню у навчальних закладах, вихованню серед молоді навичок життя у гармонії з природою та любові до рідного краю. Важливість цієї справи важко переоцінити, у ній - витоки глибокої духовності та активної патріотичної позиції майбутніх громадян України.

У господарській зоні національного парку (переважно це землі населених пунктів, пасовища та сінокоси), як і раніше, вестиметься господарська діяльність - але у наближених до природи формах, із дотриманням вимог природоохоронного законодавства.

У рекреаційній зоні створюватимуться умови для організованого туризму, відпочинку, санаторно-курортної справи. Причому реалізовувати свою продукцію та надавати різні послуги гостям парку зможуть комунальні та приватні підприємства, окремі господарі.

Серед людей існує побоювання щодо передачі земель паркові. Але ж землі, які будуть передані у постійне користування НПП, залишаться у державній власності! Відповідно до статті 84 Земельного кодексу України такі ділянки не можуть бути передані приватним власникам.

Прикладів того, що саме режим природно-заповідного об'єкту національного рівня заважає можновладцям приватизувати його землі, у сучасній Україні вистачає. На жаль,

нині більшість таких об'єктів мають місцевий статус, що дозволяє місцевим органам влади самочинно зменшувати їхню площу.

Саме так сталося у скандальному випадку із урізанням Київрадою меж заказника «Острів Жуків» (історична відпочинкова місцевість Конча-Заспа) та розбазарюванням заповідних земель. Та звернімо увагу на те, що просто поруч із Конча-Заспою існує національний природний парк «Голосіївський». Заповідний Голосіївський ліс наразі залишається у державній власності, під захистом особливого режиму охорони.

Тож люди повинні розуміти, що після створення національного парку у Подністров'ї ці землі перебуватимуть під особливою охороною держави, а тому їх в принципі буде неможливо вилучити для задоволення чиїхось егоїстичних інтересів.

Національний парк створюється для людей, для нинішнього і прийдешніх поколінь, що живуть і житимуть на цій благодатній землі, а також - для гостей нашого краю. Його діяльність не ізолює краю від світу - навпаки! - він допоможе відкрити цю благословенну землю світові, очистити її і дозволить нам по праву пишатися нею!

7. Які можливості для бізнесу відкриє діяльність парку ?

Тернопільська область вже не перший рік пожинає гіркий спадок непропорційної орієнтації на аграрний сектор, залишаючись серед найбільш депресивних у економічному розвитку регіонів України. Чи наш край нарешті стане самодостатнім у економічному розвитку? Чи залишиться постійним прохачем бюджетних дотацій?

Нова потужна господарська структура - національний парк - повинна сприяти переорієнтації соціально-економічної активності у напрямку сталого, екологічно збалансованого розвитку, стандарти якого активно впроваджуються нині у світі.

Створення національного природного парку стимулюватиме нові перспективні напрямки розвитку, насамперед - туризм, сферу рекреації та санаторно-курортну діяльність.

Щороку у Подністров'я приїздять сотні тисяч неорганізованих туристів: спелеологи, любителі водного сплаву, шукачі історичних цікавинок, релігійні паломники тощо. І це зрозуміло, адже тут сприятливий для відпочинку клімат, мальовничі ландшафти, велика кількість унікальних природних та історичних пам'яток, релігійних святинь, тут привітні та працьовиті люди.

Майбутні гості готові платити: і за природну красу, і за якісні послуги - так є у цілому світі, так буде і у нас. Крім того, держава створила систему податкових пільг для об'єктів природно-заповідного фонду, у тому числі – для національних парків. Вони

можуть також напряму отримувати кошти міжнародної фінансової допомоги – прямі інвестиції у розвиток перспективних напрямків діяльності.

На жаль, ані місцеві громади, ані бізнес поки що не навчилися користати з туристичного потоку, надаючи різноманітні послуги: від інформації до якісних гігієнічних умов. В результаті перебування туристів виявляється не завжди комфортним. Не завжди гості мають можливість купити щось на згадку: фотоальбом, кінофільм, краєзнавчу літературу, художні вироби, сувеніри, екологічно чисті продукти місцевого виробництва. З іншого боку - неорганізований "дикий" туризм нині не сприяє наповненню місцевих бюджетів, створює додаткові проблеми для місцевих громад. Достатньо згадати хоча б гори сміття, що залишає по собі туристичний сезон у Червоногороді та Касперівцях!

Подібне відбувалося і на Харківщині, на берегах Сіверського Дінця - до створення тут НПП „Гомільшанські Ліси”. Кожного літа береги річки вкривали купи сміття та згарища, що залишали „дикі” туристи. Національний парк створив на своїй території цілу систему впорядкування туристичних стоянок та видалення відходів. Тоді як місцеві мешканці відвідують територію парку безкоштовно, туристи платять за добу перебування у ньому 5 грн. з людини та 10 грн. за автомобіль. За це їм пропонується охайна ділянка для відпочинку, місце для вогнища, столики та лавки, мішки для різного роду відходів, біотуалети, за окрему платню – екскурсійні послуги. Туристичну стоянку впорядковують та прибирають працівники парку. В результаті береги Дінця стали чистими.

Чи не зміг би НПП „Дністровський каньйон” ефективно виконувати роль координатора та лідера туристичної діяльності у Подністров'ї?

Не забуваймо, що туризм на заповідній території спроможний притягувати інвестиції й у суміжні сфери: будівництво, комунікації, транспорт, торгівлю, традиційне сільське господарство, лісівництво, художні промисли, видавничу діяльність, а отже - створювати нові робочі місця, наповнювати місцеві бюджети, покращувати інвестиційну привабливість регіону.

Скрізь у світі національні парки сприяють високому попиту на продукцію, вироблену на їхній території: від мінеральних вод - до меду, овочів, ягід та лікарських рослин. Споживач розуміє: усе, вирощене у заповіднику, немовби має "знак якості" - воно чисте, сприятливе для здоров'я, а отже, коштує дорожче...

Отже, мета створення національного парку - не заборонити господарську діяльність, але покласти край існуючому безладу у природокористуванні, зберегти нашу спільну природну та історичну спадщину.

8. Яким є традиційне ставлення Церкви до охорони довкілля та заповідної справи?

Усім християнським Церквам споконвіку властиве ставлення до навколишнього природного світу, як до найціннішого Божого дару. Адже людині на Землі Бог заповідав бути не бездушним споживачем, а дбайливим і мудрим господарем - у тому числі для того, аби у непорушному вигляді передати цей святий дар прийдешнім поколінням. "Горе вам, що долучають дома до дому, а поле до поля приточують, так, що аж місця бракує для інших, так ніби ви одні сидите на землі" - говориться у Книзі Пророка Ісайї (5.8).

У Біблії знаходимо безліч прикладів, коли Ісус та християнські святі шукали істини та проповідували Слово Боже у храмі первозданної природи. Саме в оточенні її гармонійної величі люди забували золотих божків, що перед тим створили собі, віднаходили духовні ліки від суєт та спокус світу.

На Подністров'ї донині збереглося чимало печерних храмів та келій монахів-відлюдників. Найвідоміші з них - поблизу сіл Стінка та Монастирок. У давні віки тут був дуже поширений культ Святого Онуфрія, відомого монаха-пустельника IV століття, що захищав християнську віру та навчав життю у гармонії з природою, проживаючи у печерах Фіваїдської пустелі. Традиційно Св. Онуфрій зображується біля входу до печери, з гілкою пальми, що годувала його, з довгим волоссям та бородою, що служили йому за одяг.

Найдавнішими зразками культури заповідання у нашому краї можна вважати саме монастирські гаї, сади та парки. Як відомо, одними з перших прикладів свідомої охорони особливо цінних об'єктів непорушеної природи на території Західної України стали кедровий заказник на горі „Яйце” та степовий заказник на "Чортовій Горі", що на Рогатинщині, утворені за розпорядженням Митрополита Андрія Шептицького.

Широко відомими є цілком екологічні за змістом навчання Папи Івана Павла II. Їхній глибинний сенс зводиться до того, що людство не вирішить сучасних проблем, якщо глибоко не перегляне стилю свого життя по відношенню до природи: від примітивно-споживацького до відповідального та дбайливого.

Ієрархи Української греко-католицької церкви нині постійно закликають своїх вірників переосмислити поведінку у ставленні до природи. Нещодавно було створено спеціальне Бюро з питань екології УГКЦ. Сучасна екологічна криза, як сказано у зверненні Бюро УГКЦ з питань екології, становить вагомий виклик для майбутнього всього людства. Глобальній кризі довкілля, сьогодні можна протистояти тільки завдяки об'єднанню зусиль всіх людей. "Також християнські Церкви мають відігравати важливу роль у цьому процесі", - йдеться далі у зверненні. Почати таке "екологічне навернення

найкраще з молитви: "Боже, Ти наш Творець, Твоїм Словом був створений світ, і все було добре. Але сьогодні ми вносимо в наше довкілля смерть та руйнування. Визволи нас від нашої захланності і допоможи нам турботливо ставитись до всіх створінь". А за молитвою, вочевидь повинна прийти свідома дія кожного християнина на порятунок природи.

Нещодавно Помісний Собор Української православної церкви Київського Патріархату у своїй Декларації "Церква і світ на початку третього тисячоліття" визначив, що екологічні негаразди належать до найсерйозніших проблем сучасності. Відвернувшись від Бога, люди забули, що "володарювання" над природою (Книга Буття 1, 28), до якого покликана людина за задумом Божим, не означає всездозволеності.

Кожна віруюча людина повинна глибше усвідомити свою відповідальність перед Богом за долю довіреного їй світу. Їй належить накласти не себе свідомі обмеження, аби використання природних ресурсів було виправданим та ощадливим.

9. Що викликає стурбованість громадськості у справі збереження природної спадщини дністровського краю?

Тернопільщина ще не так давно була лідером заповідної справи в Україні. Виповнилося 20 років від часу утворення регіонального ландшафтного парку (РЛП) "Дністровський каньйон" площею 42 тисячі гектарів, котрий став першим і одним з найбільших в Україні регіональних ландшафтних парків - але лише на папері!

Адже досі - за 20 років! - під лукаві балачки про успіхи заповідання на Тернопільщині влада області не спромоглася створити адміністрацію РЛП, чітко визначити його межі, виготовити проект організації території, налагодити дотримання природоохоронного режиму на ній.

Тимчасом вище державне керівництво України підтримало ідею створення природно-заповідної об'єкту вищого рівня – НПП "Дністровський каньйон". Але процес погоджень проекту НПП також неприпустимо затягується місцевою владою. Термін створення НПП "Дністровський каньйон", визначений вищезгаданою загальнодержавною програмою (2002 - 2004 роки), вже давно минув.

Можна лише шкодувати, що маючи тут світового значення природні та історико-культурні скарби, місцева влада все ще не спроможна не лише належним чином зберігати їх, але й усвідомити справжню їхню цінність для регіону, країни, Європи, для багатьох поколінь людей, що житимуть на цій землі після нас. Прикро, що деякі представники нинішньої владної „еліти” у власній неспроможності навести лад на своїй

землі та у власному небажанні довірити цю справу державній природоохоронній установі подекуди нагадують горезвісного "собаку на сіні"...

Ще більш прикро від того, що сліпим інструментом в руках противників створення парку у багатьох випадках стають налякані вигадками люди та місцеві громади.

Як відомо, минулого року в ході загальнонаціональної акції "7 природних чудес України", за результатами громадського інтернет-голосування та оцінок експертів отримали найвище визнання унікальні ландшафти Дністровського каньйону - наймальовничішої ділянки долини Дністра.

Результатом цієї акції стало помітне зростання інтересу мешканців різних регіонів України до нашого краю. На жаль, далеко не завжди враження від перебування на Дністрі відповідають очікуванням гостей – особливо коли ті спостерігають зразки недбальства та відвертого варварства по відношенню до унікальних природних та історичних пам'яток.

Цілком резонно виникає питання: що ж робить місцева влада, правоохоронні органи, організації громадянського суспільства, інтелігенція, молодь, духовні провідники, - для того, аби покласти край цій стихії безгосподарності?!

В усіх нас, хто вважає себе патріотами цієї землі – державних лідерів, науковців, свідомих громадян, цивілізованих підприємців – немає іншого виходу, як об'єднати свої зусилля заради збереження неоціненної природної та історико-культурної спадщини Подністров'я.

10. Які цілі ставить перед собою всеукраїнська громадянська кампанія "Дністровська екологічна хвиля"?

Нещодавно за ініціативою „Екологічно-гуманітарного об'єднання "Зелений Світ" (ЕГО "Зелений Світ") започатковано всеукраїнську громадянську кампанію "Дністровська екологічна хвиля". Наразі її підтримали представники 40 громадських організацій з 16 областей України та м. Києва. Ці люди не прагнуть ані нагород, ані слів подяки від влади. Вони не керуються бажанням отримати керівні посади у майбутньому національному парку. Вони ніколи не будуватимуть приватних вілл на берегах Дністра. Вони просто сприймають цю Землю й цю Ріку, як неоціненний Божий скарб, котрий належить зберегти та передати прийдешнім поколінням. Їм просто болить, коли потопають у смітті байдужості наші природні та історичні святині!

Законодавством України гарантовано право громадськості на участь у прийнятті рішень з питань довкілля, у тому числі - з питань розвитку заповідної справи та формування природно-заповідного фонду.⁵

Відтак, учасники Громадянської кампанії "Дністровська екологічна хвиля" ставлять перед собою такі завдання:

- * об'єднати можливості органів влади, наукових та освітніх установ, організацій громадянського суспільства, ЗМІ, підприємницьких кіл, міжнародних інституцій з тим, аби дієво сприяти розвитку природно-заповідної справи у дністровському регіоні;

- * активно пропагувати цілі діяльності НПП "Дністровський каньйон", що відповідають інтересам мешканців краю та сталому розвитку місцевих громад;

- * вимагати від правоохоронних органів припинення порушень природоохоронного законодавства на територіях, що увійшли до складу формально існуючого регіонального ландшафтного парку, а також - покарання винних у здійснених правопорушеннях;

- * застосовуючи правові методи громадянського впливу, змусити органи влади усіх рівнів беззастережно виконати положення законів України, указів Президента, рішень Тернопільської обласної ради щодо розвитку природно-заповідної справи та створення НПП "Дністровський каньйон".

У рамках кампанії протягом 2009 року планується видання просвітницької літератури, здійснення низки експедиційних турів, подання пропозицій до наукового обґрунтування організації парку, включення до нього нових цінних природних територій, виявлення фактів порушень природоохоронного законодавства, проведення консультацій з органами влади, участь у сесіях місцевих рад та у круглому столі, на який пропонується запросити представників органів влади різних рівнів, громадськості, наукових та освітніх закладів.

Ми прагнемо, аби процес створення природно-заповідних територій у басейні Дністра поширювався й поза межі Тернопільщини. Адже на правому березі Дністра, у Івано-Франківській та Чернівецькій областях також немало природних перлин, що потребують охорони та відтворення.

Хід кампанії "Дністровська екологічна хвиля" висвітлюватиметься у місцевих, національних та міжнародних засобах масової інформації.

⁵ Конституція України (ст. 13, 16, 34, 36, 50, 66, 92); Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ст. 4 – 9); закони України „Про охорону навколишнього природного середовища” (ст. 9 – 12); „Про природно-заповідний фонд України” (ст. 10, 14)

Ми зробимо все можливе для того, аби громадянська кампанія "Дністровська екологічна хвиля" увінчалася досягненням згоди усіх гілок влади щодо цього важливого питання і створенням НПП "Дністровський каньйон"!